

Zaak C-484/20

Verzoek om een prejudiciële beslissing

Datum van indiening:

1 oktober 2020

Verwijzende rechter:

Oberlandesgericht München (Duitsland)

Datum van de verwijzingsbeslissing:

1 oktober 2020

Verwerende partij en verzoekende partij in hoger beroep:

Vodafone Kabel Deutschland GmbH

Verzoekende partij en verwerende partij in hoger beroep:

Bundesverband der Verbraucherzentralen und Verbraucherverbände
– Verbraucherzentrale Bundesverband e. V.

[omissis]

BESLISSING

In het geding

**Bundesverband der Verbraucherzentralen und Verbraucherverbände –
Verbraucherzentrale Bundesverband e. V.**, [omissis] Berlijn
– verzoeker en verweerder in hoger beroep –

[omissis]

tegen

Vodafone Kabel Deutschland GmbH, [omissis] Unterföhring
– verweerster en verzoekster in hoger beroep – [omissis] **[Or. 2]**

heeft de 29e Zivilsenat van het Oberlandesgericht München (29e civiele kamer van de hoogste rechterlijke instantie van de deelstaat Beieren, München, Duitsland) [omissis] op 1 oktober 2020 de volgende

beslissing

gegeven:

- I. De behandeling van de zaak wordt [omissis] geschorst.
- II. Het Hof van Justitie van de Europese Unie wordt krachtens artikel 267 VWEU verzocht om een prejudiciële beslissing met betrekking tot de uitlegging van artikel 62, lid 4, van richtlijn (EU) 2015/2366 van het Europees Parlement en de Raad van 25 november 2015 betreffende betalingsdiensten in de interne markt, houdende wijziging van de richtlijnen 2002/65/EG, 2009/110/EG en 2013/36/EU en verordening (EU) nr. 1093/2010 en houdende intrekking van richtlijn 2007/64/EG (hierna: „richtlijn 2015/2366”):

Dient artikel 62, lid 4, van richtlijn 2015/2366 aldus te worden uitgelegd dat deze bepaling zich verzet tegen een nationale regeling of praktijk die bij wijze van overgangsregeling met betrekking tot duurovereenkomsten met consumenten het verbod van toeslagen voor het gebruik van betaalinstrumenten en betaaldiensten op grond van de overeenkomstige nationale omzettingbepaling slechts toepast indien de onderliggende verbintenis op of na 13 januari 2018 is aangegaan en niet wanneer de onderliggende verbintenis vóór 13 januari 2018 is aangegaan, maar de verwerking van (verdere) betalingstransacties pas op of na 13 januari 2018 plaatsvindt? [**Or. 3**]

Motivering

Partijen twisten voor de verwijzende rechter over de vraag of verweerster in haar hoedanigheid van kabelnetwerkexploitant en internetprovider het recht heeft om overeenkomstig haar algemene voorwaarden van consumenten een forfaitair bedrag van 2,50 EUR per betaling te eisen wanneer de betrokken consument verweerster niet machtigt tot automatische afschrijving maar facturen zelf vereffent door middel van een SEPA-overboeking, voor zover de onderliggende verbintenis is aangegaan vóór de datum van omzetting van richtlijn 2015/2366 in het nationale recht (13 januari 2018), maar de verwerking van (verdere) transacties pas na die datum plaatsvindt.

1. Toepasselijke bepalingen

a. Unierecht

De considerans van richtlijn 2015/2366 bevat onder meer de volgende overwegingen:

(1) De afgelopen jaren is aanzienlijke vooruitgang geboekt met het integreren van de markt voor retailbetalingen in de Unie, met name in het kader van de Uniebesluiten betreffende betalingen, meer bepaald door middel van richtlijn 2007/64/EG van het Europees Parlement en de Raad, verordening (EG) nr. 924/2009 van het Europees Parlement en de Raad, richtlijn 2009/110/EG van het Europees Parlement en de Raad, en verordening (EU) nr. 260/2012 van het Europees Parlement en de Raad. Dit rechtskader voor betalingsdiensten is verder aangevuld met richtlijn 2011/83/EU van het Europees Parlement en de Raad, waarbij een specifiek maximumbedrag is vastgesteld voor de toeslag die detailhandelaars hun klanten voor het gebruik van een gegeven betaalmiddel kunnen aanrekenen.

[...]

(6) Nieuwe voorschriften moeten worden vastgesteld om de leemten in de regelgeving te dichten en tegelijkertijd de juridische duidelijkheid te vergroten en overal in de Unie een consistente toepassing van het wetgevingsraamwerk te garanderen. Bestaande en nieuwe spelers op de markt moeten de garantie hebben dat zij onder gelijke voorwaarden hun activiteiten kunnen ontplooiën, zodat nieuwe betaalmiddelen makkelijker een grotere markt bereiken en er in de hele Unie bij het gebruik van deze betalingsdiensten [Or. 4] een hoog niveau van consumentenbescherming wordt gegarandeerd. Dit moet leiden tot efficiëntieverbeteringen in het betalingssysteem in zijn geheel en tot een ruimere keuze en meer transparantie op het gebied van betalingsdiensten, en moet tegelijk het vertrouwen van consumenten in een geharmoniseerde betaalmarkt versterken.

[...]

(66) Uiteenlopende nationale praktijken in verband met het aanrekenen van kosten voor het gebruik van een bepaald betaalinstrument („toeslagen”) hebben geleid tot een zeer heterogene betaalmarkt in de Unie en zijn een bron van verwarring voor de consument, met name in het kader van elektronische handel en grensoverschrijdende situaties. Handelaren die zich bevinden in lidstaten waar toeslagen mogen worden geheven, bieden producten en diensten aan in lidstaten waar toeslagen verboden zijn, en rekenen de consument een toeslag aan. Er zijn tevens veel voorbeelden van handelaren die consumenten toeslagen aanrekenen die veel hoger zijn dan de door de handelaar gedragen kosten voor het gebruik van een welbepaald betaalinstrument. Het feit dat verordening (EU) 2015/751 voorziet in regels voor afwikkelingsvergoedingen voor op kaarten gebaseerde betalingen, is bovendien een sterk argument dat pleit voor de herziening van de praktijken met toeslagen. Afwikkelingsvergoedingen vormen het belangrijkste onderdeel van handelarenvergoedingen voor kaarten en op kaarten gebaseerde betalingen. Toeslagen heffen is de sturingsmethode die handelaren soms gebruiken om de extra kosten van op kaarten gebaseerde

betalingen te compenseren. Verordening (EU) 2015/751 stelt grenzen aan het niveau van afwikkelingsvergoedingen. Die grenzen gelden voor het in de onderhavige richtlijn ingestelde verbod. Derhalve moeten de lidstaten overwegen te voorkomen dat begunstigden kosten aanrekenen voor het gebruik van betaalinstrumenten waarvoor de afwikkelingsvergoedingen zijn geregeld bij hoofdstuk II van verordening (EU) 2015/751.

[...]

(99) Er dient te worden toegezien op de doeltreffende handhaving van de ter uitvoering van deze richtlijn vastgestelde bepalingen van nationaal recht. Er dienen bijgevolg passende procedures te worden vastgesteld om klachten te kunnen indienen tegen betalingsdienstaanbieders die zich niet aan deze bepalingen houden, en om ervoor te zorgen dat, in voorkomend geval, passende, doeltreffende, evenredige en afschrikkende sancties worden opgelegd. [...] **[Or. 5]**

Richtlijn 2015/2366 bepaalt onder meer het volgende:

Artikel 2

Toepassingsgebied

1. Deze richtlijn is van toepassing op betalingsdiensten aangeboden in de Unie.
2. Titel III en titel IV zijn van toepassing op betalingstransacties in de valuta van een lidstaat waarbij zowel de betalingsdienstaanbieder van de betaler als de betalingsdienstaanbieder van de begunstigde, of de enige bij de betalingstransactie betrokken betalingsdienstaanbieder, zich in de Unie bevindt.

Artikel 4

Definities

Voor de toepassing van deze richtlijn wordt verstaan onder:

[...]

9. „begunstigde”: een natuurlijke persoon of rechtspersoon die de beoogde ontvanger is van de geldmiddelen waarop een betalingstransactie betrekking heeft;

[...]

14. „betaalinstrument”: gepersonaliseerd(e) instrument(en) en/of geheel van procedures, overeengekomen door de betalingsdienstgebruiker en de betalingsdientaanbieder, waarvan gebruik wordt gemaakt voor het initiëren van een betalingsopdracht;

[...]

Artikel 62

Toepasselijke kosten

[...]

4. De lidstaten zorgen er in ieder geval voor dat de begunstigde geen vergoeding vraagt voor het gebruik van betaalinstrumenten waarvan de afwikkelingsvergoedingen onder hoofdstuk II van verordening (EU) 2015/751 vallen, [Or. 6] noch voor betalingsdiensten waarop verordening (EU) nr. 260/2012 van toepassing is.

[...]

Artikel 107

Volledige harmonisatie

1. Onverminderd artikel 2, artikel 8, lid 3, artikel 32, artikel 38, lid 2, artikel 42, lid 2, artikel 55, lid 6, artikel 57, lid 3, artikel 58, lid 3, artikel 61, leden 2 en 3, artikel 62, lid 5, artikel 63, leden 2 en 3, artikel 74, lid 1, tweede alinea, en artikel 86 mogen de lidstaten, in zoverre deze richtlijn geharmoniseerde bepalingen bevat, geen andere bepalingen handhaven of vaststellen dan die welke in deze richtlijn zijn vervat.

[...]

Artikel 115

Omzetting

1. De lidstaten dienen uiterlijk op 13 januari 2018 de nodige bepalingen vast te stellen en bekend te maken om aan deze richtlijn te voldoen. Zij stellen de Commissie daarvan onverwijld in kennis.
2. Zij passen die bepalingen toe vanaf 13 januari 2018.

[...]

Verordening (EU) nr. 260/2012 bepaalt het volgende:

Artikel 1

Onderwerp en toepassingsgebied

1. Bij deze verordening worden de regels vastgesteld voor in euro luidende overmakings- en automatische afschrijvingstransacties binnen de Unie waarbij zowel **[Or. 7]** de betalingsdienstaanbieder van de betaler als de betalingsdienstaanbieder van de begunstigde zich in de Unie bevinden, of waarbij de enige bij de betalingstransactie betrokken betalingsdienstaanbieder zich in de Unie bevindt.

[...]

b. Nationaal recht

§ 270a van het Bürgerliche Gesetzbuch (burgerlijk wetboek; hierna ook: „BGB”) (ingevoegd per 13 januari 2018 bij wet van 17 juli 2017 [omissis]) bepaalt het volgende:

Een overeenkomst uit hoofde waarvan de debiteur verplicht is een toeslag te betalen voor gebruikmaking van een SEPA-basisafschrijving, een SEPA-afschrijving voor bedrijven, een SEPA-overboeking of een betaalkaart is ongeldig. De eerste volzin geldt met betrekking tot het gebruik van betaalkaarten enkel voor betalingstransacties met consumenten indien hierop hoofdstuk II van verordening (EU) 2015/751 van het Europees Parlement en de Raad van 29 april 2015 betreffende afwikkelingsvergoedingen voor op kaarten gebaseerde betalingstransacties (PB 2015, L 123, blz. 1) van toepassing is.

De overgangsbepaling van artikel 229, § 45, van het Einführungsgesetz zum Bürgerlichen Gesetzbuch (wet tot invoering van het burgerlijk wetboek; hierna: „BGBEG”) (ingevoegd per 13 januari 2018 bij wet van 17 juli 2017 [omissis]) bepaalt het volgende:

1. Op verbintenissen die betrekking hebben op de verrichting van betalingstransacties en die zijn aangegaan op of na 13 januari 2018 zijn enkel het Bürgerliche Gesetzbuch en artikel 248 in de vanaf 13 januari 2018 geldende versie van toepassing.
2. Op verbintenissen die betrekking hebben op de verrichting van betalingstransacties en die zijn aangegaan vóór 13 januari 2018 zijn het Bürgerliche Gesetzbuch en artikel 248 in de tot 13 januari 2018 geldende versie van toepassing, tenzij in de leden 3 en 4 anders is bepaald. **[Or. 8]**

3. Indien bij een verbintenis in de zin van lid 2 pas op of na 13 januari 2018 een begin is gemaakt met de verwerking van een betalingstransactie, zijn op die betalingstransactie enkel het Bürgerliche Gesetzbuch en artikel 248 in de vanaf 13 januari 2018 geldende versie van toepassing.
4. § 675f, lid 3, BGB in de vanaf 13 januari 2018 geldende versie is vanaf die datum ook van toepassing op verbintenissen in de zin van lid 2.
5. § 270a BGB is van toepassing op alle verbintenissen die op of na 13 januari 2018 zijn aangegaan.

2. Omstandigheden van het hoofdgeding

- a. Verzoeker, een consumentenvereniging die naar Duits recht bevoegd is om beroep in te stellen, heeft, na een voorafgaande aanmaning, een stakingsvordering ingesteld tegen verweerster, een kabelnetwerkexploitant en internetprovider. Verzoeker is van mening dat verweerster in het kader van zakelijke transacties – behalve tegenover ondernemingen – dient af te zien van de toepassing van een algemene bedrijfsvoorwaarde die luidt: „*Forfaitair tarief voor zelfbetalers: 2,50 EUR per betaling zonder automatische afschrijving*”, dan wel dat verweerster zich hierop in het kader van dienstverleningsovereenkomsten voor telecommunicatie- en kabeldiensten niet mag beroepen.

Verweerster maakt bij haar overeenkomsten sinds de omzetting van richtlijn 2015/2366 in het Duitse recht per 13 januari 2018 een onderscheid tussen bestaande en nieuwe overeenkomsten. In de beschrijving van de prijzen en prestaties van vóór 13 januari 2018 gesloten (bestaande) overeenkomsten hanteert verweerster de voornoemde clause, die ook geen uitzondering bevat voor bijvoorbeeld SEPA-overboekingen. In de overeenkomstige prijslijst voor op of na 13 januari 2018 gesloten nieuwe overeenkomsten komt de clause niet meer voor.

Verweerster is van mening dat zij het recht heeft om de clause in bestaande overeenkomsten toe te passen, aangezien het toeslagverbod overeenkomstig § 270a BGB slechts geldt voor duurovereenkomsten die op of na 13 januari 2018 zijn gesloten. Haars inziens mag zij het forfaitaire bedrag voor zelfbetalers derhalve ook na 13 januari 2018 [Or. 9] bij bestaande, vóór die datum gesloten overeenkomsten blijven heffen, aangezien de overgangsbepaling van artikel 229, § 45, lid 5, BGBEG uitdrukkelijk rept van op of na 13 januari 2018 aangegane verbintenissen. § 270a BGB kan derhalve niet met terugwerkende kracht worden toegepast, ook niet wanneer op of na 13 januari 2018 betalingen worden verricht.

Verzoeker is daarentegen van opvatting dat het toeslagverbod vanaf 13 januari 2018 ook geldt voor bestaande overeenkomsten die vóór die

datum zijn gesloten. Aangezien met artikel 62, lid 4, van richtlijn 2015/2366 werd beoogd per 13 januari 2018 gelijke voorwaarden op de interne markt tot stand te brengen, is de omzettingsbepaling van § 270a BGB van toepassing ongeacht de looptijd van een overeenkomst en dus ook op duurovereenkomsten die vóór 13 januari 2018 zijn gesloten. De overgangsbepaling in artikel 229, § 45, lid 5, BGBEG dient overeenkomstig het in artikel 229, § 45, lid 3, van die wet vervatte rechtsbeginsel aldus te worden uitgelegd dat bij vóór 13 januari 2018 gesloten overeenkomsten toch het nieuwe, vanaf die datum geldende recht van toepassing is wanneer de betalingstransacties ook op of na 13 januari 2018 plaatsvinden.

- b. In de visie van de verwijzende rechter is de nationale regeling van § 270a BGB tot omzetting van artikel 62, lid 4, van richtlijn 2015/2366 ook dan van toepassing wanneer de aan de betalingen ten grondslag liggende duurovereenkomst vóór 13 januari 2018 is gesloten, de verwerking van (verdere) betalingstransacties uit hoofde hiervan echter pas na die datum plaatsvindt, aangezien de vergoeding voor bijvoorbeeld het gebruik van een kabelnetwerk of internettoegang periodiek, over het algemeen maandelijks, moet worden betaald, zoals in casu.

Relevant is in dit verband volgens de verwijzende rechter dat artikel 62, lid 4, van richtlijn 2015/2366 enkel rept van het gebruik van betaalinstrumenten en betaaldiensten, waarvoor via volledige harmonisatie voor de tijd na afloop van de omzettingsperiode op 13 januari 2018 een verbod op het heffen van toeslagen door de begunstigde wordt vastgesteld. De richtlijn verwijst daarentegen niet naar het ontstaan van de aan de betalingen ten grondslag liggende verbintenis. **[Or. 10]**

De verwijzende rechter is derhalve geneigd het toeslagverbod ook toe te passen op vóór 13 januari 2018 gesloten duurovereenkomsten. Volgens overweging 6 van richtlijn 2015/2366 moet immers een consistente toepassing van het wetgevingsraamwerk voor het betalingsverkeer in de gehele Unie worden gegarandeerd, moeten bestaande en nieuwe spelers op de markt de garantie hebben dat zij onder gelijke voorwaarden hun activiteiten kunnen ontplooiën en dient een hoog niveau van consumentenbescherming te worden gewaarborgd. Volgens overweging 66 moeten de uiteenlopende nationale praktijken in verband met het aanrekenen van kosten, die hebben geleid tot een zeer heterogene betaalmarkt in de Unie en een bron zijn van verwarring voor de consument, op één lijn worden gebracht doordat het begunstigten wordt verboden toeslagen te eisen voor het gebruik van bepaalde betaalinstrumenten. Die uniformisering in de gehele Unie komt op losse schroeven te staan indien bij duurovereenkomsten ook in de toekomst voor onbepaalde tijd uiteenlopende praktijken voor het aanrekenen van kosten in de lidstaten zouden zijn toegestaan omdat wordt verondersteld dat het tijdstip van het ontstaan van de verbintenis naar nationaal recht en niet de afloop van de termijn tot omzetting van de richtlijn op 13 januari 2018 relevant is.

De verwijzende rechter is van mening dat een algemene toepassing van het toeslagverbod voor betalingen vanaf 13 januari 2018 momenteel in het gedrang komt door de bewoordingen van de overgangsbepaling in artikel 229, § 45, lid 5, BGBEG, waarin enkel naar het ontstaan van de verbintenis wordt verwezen [omissis]. [Opvattingen in de relevante literatuur] **[Or. 11]**

Met de prejudiciële vraag [omissis] verzoekt de verwijzende rechter het Hof om uitlegging van artikel 62, lid 4, van richtlijn 2015/2366. Een dergelijke uitlegging is noodzakelijk omdat de verwijzende rechter er, gezien de strekking van die bepaling, van uitgaat dat deze vanaf 13 januari 2018 zonder beperking in de tijd moet worden toegepast, zodat per die datum een uniforme tariefregeling voor de markt voor betalingsverkeer in de Unie tot stand is gekomen, waarbij geen rol speelt op welk tijdstip een duurovereenkomst is gesloten.

[omissis]

WERKDOCUMENT